Bijlage 3

Realisatieoverzicht actielijnen programma Eén tegen eenzaamheid

Bij aanvang van het programma Eén tegen eenzaamheid in 2018 zijn in een programmaboekje doel, achtergrond, aanpak en actielijnen beschreven. Per actielijn is een aantal acties benoemd. Gedurende de looptijd heeft het programma zich ontwikkeld, op basis van behaalde resultaten, de ex-durante evaluatie en door onverwachte gebeurtenissen zoals Covid-19.

Voor de komende twee jaar zal ik een update maken van het programmaboekje, met daarin de acties voor de komende periode. Hieronder treft u op hoofdlijnen een overzicht aan van de actielijnen, de voornemens uit 2018 en de uitgevoerde acties.

A. Signaleren en bespreekbaar maken van eenzaamheid

We brengen innovatiekracht, kennis en betrokkenheid bij elkaar om het begrip en bewustzijn over eenzaamheid in de samenleving te versterken. Ook willen we dat iedere 75-plusser jaarlijks een bezoek aan huis krijgt, er meldpunten of signaleringsnetwerken zijn, er mogelijkheden voor gepaste doorverwijzing zijn, en instrumenten om eenzaamheid beter te diagnosticeren. We geven mensen de instrumenten in handen om zelf het verschil te kunnen maken.

Voornemens 2018	**Stand van zaken 2021**
Bewustwordingscampagne	De jaarlijkse campagne vraagt aandacht voor eenzaamheid. Het doel van de campagne is zowel bewustwording als activatie, met als hoofdboodschap 'Een klein gebaar kan het verschil maken'. Verschillende gemeenten hebben een eigen eenzaamheidscampagne.
Huisbezoek aan 75-plussers	Het programma biedt gemeenten en/of organisaties ondersteuning aan bij de opzet van huisbezoeken. Dit is gebeurd via de adviseurs Eén tegen eenzaamheid, handreikingen, het delen van goede voorbeelden en leerbijeenkomsten voor ambtenaren en professionals. In de benchmark van 2021 geeft 72% van de gemeenten aan huisbezoeken uit te voeren waar eenzaamheid aan bod komt.
Lokaal meldpunt / digitale signaleringsnetwerken Met signalen aan de slag: gepaste doorverwijzing	Het programma heeft gemeenten ondersteuning geboden om een 'meldpunt/signaalpunt eenzaamheid' in te richten waar mensen terecht kunnen met vermoedens van eenzaamheid. Dit is gebeurd via de adviseurs Eén tegen eenzaamheid. Er zijn handreikingen beschikbaar, goede voorbeelden vanuit gemeenten worden gedeeld, er zijn leerbijeenkomsten geweest en er is een podcast beschikbaar. We werken samen met partijen uit de Nationale Coalitie tegen eenzaamheid bij het signaleren eenzaamheid. Gemeenten zijn via de adviseurs geholpen bij het bekend/zichtbaar maken van de beschikbare welzijnsactiviteiten gericht op het doorbreken van eenzaamheid in de eigen gemeente, oa via de sociale kaart, maar ook op andere manieren die bij de lokale situatie passen. Via Welzijn op Recept is ook verwijzing op basis van eenzaamheidsklachten naar welzijn mogelijk gemaakt. Welzijn op Recept wordt uitgevoerd in een groot aantal gemeenten in Nederland en heeft ondersteuning gekregen vanuit VWS.
Risicogebieden in kaart brengen	De tool "risicogebieden in kaart" is beschikbaar op de website van Eén tegen eenzaamheid, waarmee een gemeente inzicht krijgt in de eenzaamheidssituatie binnen zijn gemeente.
Een luisterend oor, 24 uur per dag	VWS ondersteunt de Landelijke Luisterlijn. De financiering van de Landelijke Luisterlijn is gecentraliseerd. Daarmee is de continuiteit en 24/7 beschikbaarheid van de Luisterlijn gegarandeerd.
Instrument om (ernstige) eenzaamheid beter te diagnosticeren	Het diagnosticeren van eenzaamheid vindt plaats tijdens oa huisbezoeken, bij de huisarts, of via welzijnswerk. Hierbij is vooral het goede gesprek van belang. In juli 2021 verscheen de richtlijn ' Eenzaamheid onder ouderen' van de V&VN. Daarin wordt aanbevolen om, wanneer de cliënt dat op prijs stelt, de mate van eenzaamheid vast

	te stellen in een gesprek met de cliënt over eventuele hulp en daarbij gebruik te maken van de 6-item versie van de De Jong Gierveld schaal. Ten aanzien van de huisbezoeken zijn handreikingen beschikbaar voor gemeenten, waarin tips worden gegeven over aanpak en vragen tijdens huisbezoeken.

B. Het doorbreken en duurzaam aanpakken van eenzaamheid

Om te realiseren dat minder mensen zich eenzaam voelen en ouderen een zinvol bestaan ervaren, werken we zo dicht mogelijk bij (het dagelijks leven) van mensen. Nederland kent al een groot aanbod van initiatieven die bijdragen aan het doorbreken van eenzaamheid. We leren wat werkt - en wat niet - en iedereen pakt de rol die bij hem hoort om samen invulling te geven aan de brede verantwoordelijkheid. We gaan aan de slag met veelbelovende aanpakken, ontwikkelen training en richtlijnen voor professionals, voorkomen eenzaamheid door enerzijds ouderen te activeren en anderzijds de fysieke infrastructuur daarop in te richten en creëren met behulp van innovatie een breder en gevarieerder aanbod.

2018	**2021**
Aan de slag met veelbelovende aanpakken	Via het ZonMw-programma 'Versterking aanpak eenzaamheid' worden 125 projecten gesteund tegen eenzaamheid. In juni jl. lanceerde het Oranje Fonds het Corona sociaal herstelfonds om het belang van het sociale herstel te benadrukken. VWS heeft dit fonds gesteund met 1 miljoen euro vanuit het maatschappelijk steunpakket, gericht op sociale en mentale gevolgen van de coronapandemie. Via dit fonds worden organisaties gesteund met projecten als maatjesprojecten, samen bewegen of eten, huiskamers, netwerkgroepen en (digitale) hulpdiensten. Het KPN Mooiste Contact Fonds en Oranjefonds zijn aangesloten bij de Nationale Coalitie tegen eenzaamheid. Via deze fondsen worden initiatieven gesteund tegen eenzaamheid.
Training en richtlijnen voor professionals	In het programma 'Langer Thuis' is ingezet op de samenwerking tussen de sociale en medische keten. V&VN heeft met financiering van ZonMw de richtlijn eenzaamheid onder ouderen gepubliceerd. Koepelorganisaties zijn aangesloten bij Nationale coalitie tegen eenzaamheid. Met deze koepelorganisaties zijn leerbijeenkomsten met het thema eenzaamheid georganiseerd voor professionals, bijvoorbeeld in samenwerking met Sociaal Werk Nederland. Het actieprogramma heeft een groot aantal leerbijeenkomsten georganiseerd voor professionals, gemeenten, maatschappelijke organisaties etc. Bijvoorbeeld over communicatie rond eenzaamheid, signalering, eenzaamheid bij jongeren en publiek-private samenwerking op lokaal niveau.
Eenzaamheid voorkomen door: activeren en vitaal blijven	Leerbijeenkomst vanuit het actieprogramma voor gemeenten en maatschappelijk organisaties over sport&bewegen en eenzaamheid Organisaties die gericht zijn op vitaliteit zijn aangesloten bij de Nationale Coalitie tegen eenzaamheid, zoals NOCNSF, GoldenSports, KNVB, de bridgebond en Gezond Natuur Wandelen. Via deze organisaties worden sport en beweegactiviteiten georganiseerd die bijdragen aan ontmoeting en het verminderen van eenzaamheid Er heeft een gezamenlijk webinar met 'Alles is Gezondheid' plaatsgevonden voor gemeenten en maatschappelijke organisaties.
Eenzaamheid voorkomen door: de fysieke infrastructuur daarop in te richten	Platform Zorgsaam Wonen heeft zich aangesloten bij de Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid. In de Week tegen Eenzaamheid is in samenwerking met het actieprogramma, de Zorgsaamwonen award uitgereikt voor het project dat in de fysieke leefomgeving het beste bijdraagt om eenzaamheid te verminderen en

	ontmoeting te stimuleren. Het actieprogramma heeft een podcast over dit thema uitgebracht. Dit thema zal ook de komende jaren belangrijk zijn. Het ministerie van I&W is aangesloten bij de Nationale Coalitie tegen eenzaamheid. Met dit ministerie zijn gesprekken gevoerd over veiligheid en mobiliteit in relatie tot eenzaamheid.
Innovatie stimuleren	Innovatieve concepten, met oa gebruik van ICT middelen, zijn gesteund via een e-health stimuleringsregeling, het steunpakket sociaal en mentaal welzijn en leefstijl voor gemeenten tijdens de coronacrisis en via het ZonMw-programma 'Versterking aanpak eenzaamheid'. Voorbeelden uit dit laatste programma zijn een project waarbij een VR-bril wordt ingezet om in gesprek te gaan over dementie. Wat van belang is om te voorkomen dat mensen met dementie afhaken bij activiteiten en vereenzamen. Ook is door de Hogeschool Zeeland een e-learningsmodule ontwikkeld ter signalering en bestrijding van eenzaamheid onder ouderen in het verpleeghuis.

C. Gunstige juridische en beleidsmatige randvoorwaarden creëren

Om bovenstaande acties beter te laten lopen en gemakkelijker op gang te krijgen, worden gunstige juridische en beleidsmatige randvoorwaarden gecreëerd.

2018	**2021**
Versterking van vrijwilligerswerk	Met steun van VWS is op verschillende manieren het vrijwilligerswerk versterkt, zoals via 'Samen Ouder worden' onderdeel van programma Langer Thuis, het Nationaal Jaar Vrijwillige Inzet 2021 (o.a. campagne Mensen maken Nederland, Expeditie Nieuwe Gezichten en Good Busy- gericht op medewerkersvrijwilligerswerk), Nationale Vrijwilligersprijzen en de reguliere instellingssubsidie aan Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligersinzet.
Digitale vraag- en aanbodplatforms onderzoeken	Movisie heeft in 2019 onderzoek gedaan naar de toepassing van digitale vraag- en aanbodplatforms. De uitkomsten hiervan zijn doorvertaald in een artikel: Inzet van digitaal platform vraagt om doordachte keuzes | Movisie Gemeenten zijn ondersteund bij het toepassen van dergelijke platforms door de adviseurs Eén tegen eenzaamheid, oa door informatie over bestaande platforms te delen en hen te informeren over het aanbod van platforms. Platform NLvoorelkaar is aangesloten bij de Nationale Coalitie tegen eenzaamheid.
Gratis Verklaring Omtrent Gedrag - Vereenvoudigen van vrijwilligersinzet	Gratis VOG voor vrijwilligerswerk is beschikbaar, via het ministerie van V&J. Hierdoor is een mogelijke financiële drempel voor vrijwilligersorganisaties weggevallen om een VOG aan te vragen.
Maatschappelijke diensttijd- betrekken en activeren van jongeren	Binnen het programma Maatschappelijke diensttijd is aandacht voor eenzaamheid onder jongeren
Belemmerende regels wegnemen	In 2021 projectsubsidie via NLzorgt voor elkaar: Een impuls van €187.500 voor zorgzame gemeenschappen - NLZVE (nlzorgtvoorelkaar.nl)
Onderzoek en monitoring inrichten	De Gezondheidsmonitor geeft periodiek (vanaf komend jaar tweejaarlijks) inzicht in prevalentie eenzaamheid. Het programma heeft verschillende onderzoek over eenzaamheid gefinancierd, die bijvoorbeeld inzicht geven in de trends en achtergronden van de eenzaamheidproblematiek. Onder ander de Nivel participatiemonitor, het LASA onderzoek. De voortgang van het programma Eén tegen eenzaamheid is jaarlijks gevolgd via evaluatieonderzoek en via benchmarkonderzoek voor gemeenten. De WAC adviseert het programma op basis van wetenschappelijke inzichten.

D) Strategie

2018	**2021**
Inrichten van vernieuwende	De Nationale Coalitie tegen Eenzaamheid is in het afgelopen jaar

(landelijke)coalitie tegen eenzaamheid Wij zetten in op het faciliteren en intensiveren van publiek-private samenwerking tussen bedrijven en ondernemers, maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en overheid om samen aandacht te stimuleren, creëren en organiseren.	gegroeid tot 166 deelnemers, verdeeld over verschillende sectoren. Private partijen en maatschappelijke organisaties dragen bij aan de gezamenlijke landelijke beweging om eenzaamheid te voorkomen en te verminderen.
Oprichten en ondersteunen van 380 lokale coalities tegen eenzaamheid Iedere (lokale) bestuurder geeft invulling aan zijn of haar verantwoordelijkheid om eenzaamheid te verminderen en wordt daarbij ondersteund door het Rijk	Er zijn 263 gemeenten aangesloten bij het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid. Zij worden ondersteund bij de aanpak eenzaamheid, oa via het opzetten van een lokale coalitie, door een adviseur vanuit het actieprogramma.
Bewustmaken en activeren van de hele samenleving	Het actieprogramma heeft bijgedragen aan het bewustmaken en activeren van de hele samenleving via o.a. de jaarlijkse publiekscampagne, de jaarlijkse Week tegen eenzaamheid en via activiteiten op lokaal niveau.